

Ohje

Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskukset
Työ- ja elinkeinotoimistot

23.06.2010

TEM/1778/03.01.04/2010

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN OHJE NUORTEN YHTEISKUNTATAKUUSTA

Tämä ohje korvaa työministeriön kirjeessä 24.2.2006 (1745/59/2004 TM) ja sen liitteenä jaetussa muistiossa annetut ohjeet nuorten yhteiskuntatakuun toimintamallin toteuttamisesta.

50739

OHJE NUORTEN YHTEISKUNTATAKUUSTA

Sisällysluettelo:

1. NUORTEN YHTEISKUNTATAKUUN TAVOITTEET JA SISÄLTÖ	3
2. NUORTEN YHTEISKUNTATAKUUN TOIMEENPANO	4
2.1. Työllistymissuunnitelman laatiminen ja tarkentaminen	4
Ensimmäisen työllistymissuunnitelman laatiminen kahden viikon aikana	4
Työllistymissuunnitelman tarkentaminen noin yhden kuukauden kuluttua	6
Takuu varmistetaan 3 kuukauden aikana työttömyyden alkamisesta	7
Työllistymissuunnitelman myöhempi tarkentaminen	8
Muut kuin julkiset työvoimapalvelut osana nuoren työllistymissuunnitelmaa	8
Muuta yhteiskuntatakuun toimeenpanosta	8
2.2. Segmenttikohtainen nuorten palvelu sekä palveluyhteistyö TE-toimiston sisällä	9
3. YHTEISKUNTATAKUUN TOIMEENPANON VASTUUT JA SEURANTA	12
Toimeenpano- ja seurantavastuut	12
Nuorten yhteiskuntatakuun toteutumisen tilastoseuranta	13
4. NUORTEN PALVELUJEN ORGANISOINTI JA RESURSOINTI	14
5. YHTEISTYÖ MUIDEN NUORILLE PALVELUJA TUOTTAVIEN TOIMIJOIDEN KANSSA	15
Yhteistyö nuorten työpajojen kanssa	16
Yhteistyö opetushallinnon ja oppilaitosten kanssa	17
Liite 1. Nuorten palvelujen resurssitilanne vuonna 2010	20
Liite 2. Monialaisen viranomaistyön ja etsivän nuorisotyön lakisäätöistäminen	21

1. Nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteet ja sisältö

Yhteiskuntatakuun tavoitteena on nuoren koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumisen edistäminen, nuorten työttömyyden pitkittymisen ehkäiseminen, nuorten syrjäytymisvaaraan liittyvien tekijöiden tunnistaminen sekä varhainen puuttuminen nuorten syrjäytymiskehitykseen. Nuorten yhteiskuntatakuu tukee nuorten työllisyysasteen nostotavoitetta ja yhteiskuntatakuun toimintamalli edistää nuorten siirtymistä nopeammin kohti työmarkkinoita.

Euroopan unionin strategialinjauksissa ja kotimaisissa hallitusohjelmissa on viime vuosina korostettu työllisyysasteen nostotavoitetta. Kuitenkin nuorten ja vastavalmistuneiden kiinnittyminen työmarkkinoille on vaikeutunut työvoiman heikon kysynnän takia ja kouluttamattomien nuorten uhka syrjäytyä työmarkkinoilta on lisääntynyt. Edellä mainitusta syistä yksi työ- ja elinkeinoministeriön konsernistrategian tärkeimmistä tavoitteista on nyt nuorten työllistyminen. Työllisyysaste nousee nuorten osalta, jos nuoret saadaan osaaviksi ja osaavat nuoret ilman turhia viiveitä työelämään.

Nuorten yhteiskuntatakuu koskee kaikkia alle 25-vuotiaita työttömiä nuoria, jotka ovat TE-toimistossa työnhakijoina. Yhteiskuntatakuun piiriin kuuluvat sekä ammatillista koulutusta vailla olevat että ammatillisen koulutuksen suorittaneet nuoret.

Nuorten yhteiskuntatakuu tarkoittaa, että nuorelle työnhakijalle tarjotaan kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden aikana aktiivisesti palveluja nuoren työmarkkinakelpoisuuden parantamiseksi. Työttömyyden pitkittyessä palvelujen aktiivinen tarjonta jatkuu koko työttömyyden ajan.

Keskeistä nuorten yhteiskuntatakuussa on nuoren palvelutarpeen arvioiminen ensimmäisessä haastattelussa, nuoren yksilöllisten jatkosuunnitelmien tukeminen ja työllistymissuunnitelman laatiminen yhdessä nuoren kanssa sekä palvelujen ja toimenpiteiden tarjoaminen mahdollisimman pian, jotta nuoren työttömyys ei pitkittyisi.

TE-toimistossa työnhakijana olevalle alle 25-vuotiaalle nuorelle yhteiskuntatakuu tarkoittaa hänen kanssaan tehtävää työllistymissuunnitelmaa, johon sisältyy palveluja/toimenpiteitä, joilla hänen työllistymistään edistetään ennen kuin kolme kuukautta on kulunut nuoren työttömyyden alkamisesta.

Uusi valtakunnallinen tulostavoite tukee nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpanoa.

Uutena valtakunnallisena tulostavoitteena vuodelle 2011 on, että nuorten työttömyysjaksot jäävät mahdollisimman lyhyiksi. Seurantamittarina käytetään alle 25-vuotiaiden työttömien virtaa yli 3 kuukauden työttömyyden.

2. Nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpano

Nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpano edellyttää, että

- työttömien nuorten henkilökohtainen palveluprosessi kehitetään vastaamaan nuorten yhteiskuntatakuun ohjeistusta,
- työttömien nuorten palvelut organisoidaan ja resursoidaan työ- ja elinkeinotoimistossa (TE-toimisto) riittävästi nuorten yhteiskuntatakuun tuloksellisuuden kannalta,
- TE-toimiston koko palveluvalikoima otetaan tehokkaaseen käyttöön nuoren tilanteen parantamiseksi,
- tiivistetään yhteistyötä toimiston ulkopuolisten nuorille palveluja tuottavien toimijoiden kanssa ja että
- palvelujen ja toimenpiteiden tuloksellisuutta seurataan tehokkaasti.

2.1. Työllistymissuunnitelman laatiminen ja tarkentaminen

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaan työllistymissuunnitelma on laadittava ensimmäisen haastattelun yhteydessä kahden viikon kuluessa työnhaun alkamisesta, jollei sen laatiminen ole nuoren tilanne huomioon ottaen ilmeisen tarpeetonta. TE-toimisto ja nuori sopivat suunnitelmassa yhteiskuntatakuuseen kuuluvasta palvelusta. Suunnitelmaa ja sen toteutumista seurataan ja tarkistetaan työnhakijan haastattelujen yhteydessä tai aina työnhakijan pyynnöstä.

Yhteiskuntatakuun toteutumisen kannalta on tärkeää, että nuorten kohdalla työllistymissuunnitelmaa tarkistetaan useammin kuin muilla asiakasryhmillä nuoren palvelutarpeen mukaisesti. Nuorten palvelutarve edellyttää pääsääntöisesti lyhyitä tarkistusvälejä. Nuori on velvollinen toteuttamaan suunnitelmaansa ja ilmoittamaan sovitussa määrääjässä ja sovitulla tavalla TE-toimistolle, miten hän on sitä toteuttanut.

Alle 17-vuotias voi perusopetuksen päätyttyä ja ilman opiskelupaikkaa jäätyään rekisteröityä työnhakijaksi ja hänen kanssaan voidaan laatia työllistymissuunnitelma, jossa sovitaan niistä toimista ja palveluista, jotka eivät edellytä 17 vuoden ikää. Käytännössä alle 17-vuotialle voidaan tarjota työnvälityspalveluja ja työnhakuvalmennusta sekä koulutusneuvojan ja ammatinvalintapsykologin palveluja. Tietty työllistymistä edistävät toimenpiteet (esim. työharjoittelu, työelämävalmennus tai palkkatuettu työ) edellyttävät että henkilö **on rekisteröitynyt työttömäksi työnhakijaksi**. Julkisen työvoimapalvelulain mukaan **työttömäksi työnhakijaksi** voidaan rekisteröidä vasta 17 vuotta täyttänyt.

Ensimmäisen työllistymissuunnitelman laatiminen kahden viikon aikana

Keskeistä nuorten palveluiden tarjonnan tehostamisessa on **palvelutarpeen mahdollisimman nopea arvioiminen ja sen pohjalta työllistymissuunnitelman laatiminen ja palveluprosessin käynnistäminen välittömästi**. Työllistymissuunnitelmassa (tai sitä korvaavassa suunnitelmassa eli kotoutumissuunnitelmassa tai aktivointisuunnitelmassa) sovitut toimet perustuvat nuoren palvelutarpeeseen.

Haastattelussa tulee paneutua huolellisesti nuoren tilanteen alkukartoitukseen ja selvittää ammattitaito, osaaminen, koulutus ja työkokemus. Ensimmäisen haastattelun yhteydessä laaditaan työllistymissuunnitelma, joka muodostuu em kartoituksesta ja toimintasuunnitelmasta. Suunnitelmassa sovitaan tällöin yhdessä nuoren kanssa niistä toimista, jotka edistävät nuoren työllistymistä tai hakeutumista koulutukseen.

Jos haastattelun perusteella käy ilmi, että nuorella on elämänhallintaongelmia eikä nuorella ole valmiuksia hakeutua koulutukseen, työhön tai työharjoitteluun, TE-toimiston tulee arvioida, onko kuntouttava työtoiminta nuoren kohdalla parhaiten soveltuva palvelu vai tarvitsisiko nuori mahdollisesti muiden sektorien palveluja. Nuori tulee tarvittaessa ohjata heti työttömyyden alussa esimerkiksi kunnan sosiaali- ja terveystalouden pariin.

Jos haastattelussa käy ilmi, että nuori on valittu työ- tai opiskelupaikkaan tai nuorella alkaa lähitulevaisuudessa asevelvollisuus tai siviilipalvelus, perhevapaa taikka sairausloma tai eläke, työllistymissuunnitelmaa ei tarvitse laatia. Tämä kirjataan yhteydenottotietoihin (myös syy kirjataan).

TE-toimiston on korostettava nuorelle jo ensimmäisessä haastattelussa, että yhteishakuvelvollisuus on voimassa myös työharjoittelun tai muun toimenpiteen aikana. Jos nuori laiminlyö yhteishakuvelvollisuuden esimerkiksi työharjoittelussa ollessaan, seurauksena on työttömyysturvallain mukainen sanktio.

Ensimmäisessä työllistymissuunnitelmassa sovitaan toimista, jotka on lueteltu kaikkien työnhakijoiden osalta työnhakijan palveluprosessin ohjeessa (TEM 1249/03.01.04/2010, sivu 5). Seuraavassa listauksessa on samat **toimet tarkennettuna ja täydennettynä nuoren työnhakijan kannalta:**

- hakee tietyn yrityksen tai tietyn alan avoimia työpaikkoja ja ilmoittaa tuloksesta (www.mol.fi, suorat yhteydenotot)
- käyttää tietyn määräjän työnhakukeskuksen palveluja
- tilaa paikkavahdin ja/tai **nuori laatii CV:n** ja oman esittelyn CV-nettiin
- osallistuu työnhakukoulutukseen/työnhakuvalmennukseen
- TE-toimisto hankkii työnhakijalle ammattikartoituksen/näyttökokeen
- seuraavassa haastattelussa pyritään laajentamaan/arvioimaan uudelleen työnhakualuetta, asiakas tarkentaa omia työnhakutoiveitaan tapaamiseen mennessä
- selvittää yritystoiminnan aloittamiseen liittyviä asioita
- TE-toimisto lähettää työhönsuhteita määrätyn alan/ammatin työpaikkoihin. Asiakas ilmoittaa tuloksista
- nuori ohjataan tarvittaessa palvelukeskukseen.

Mikäli tuleva ala ei ole selvillä, sovitaan esimerkiksi, että

- nuori pohtii tilannettaan Urasuunnittelu-sivuilla olevien tehtävien ja tiedon pohjalta, tutustuu Ammattinetin uratarinaan tai osallistuu erilaisiin TE-toimistossa järjestettäviin tilaisuuksiin
- tutustuu AVO –ohjelman verkkopresentaatioon ja tekee AVO –ohjelman seuraavaan tapaamiseen mennessä. Mikäli suunnitelmat eivät kirkastuneet, konsultoidaan ammatinvalintapsykologia jatkotoimista ja mahdollisesta ajanvarauksesta ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalveluun
- em. konsultoinnin tuloksena nuori varaa ajan/nuorelle varataan aika ammatinvalinta- psykologille
- nuori käy keskustelemassa koulutusneuvojan kanssa
- nuori etsii/TE-toimisto etsii työharjoittelu- tai työelämävalmennuspaikkaa
- perusopintojen numeroita korottaakseen ja pääsymahdollisuuksiaan jatkokoulutukseen parantaakseen nuori voi hakea perusopetuksen lisäopetukseen (10-luokalle), kansanopistoon, aikuislukioon tai muuhun soveltuvaan paikkaan, jossa numeroita voidaan korottaa
- nuori voi hakea alan/ammatin/koulutuksen selkiyttämistä varten joko ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaan ja valmistavaan koulutukseen eli ammattistarttiin (vakinaistettiin 1.1.2010) tai tarvittaessa vammaisten opiskelijoiden valmentavaan ja kuntouttavaan opetukseen tai maahanmuuttajan kyseessä ollen maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen
- nuori voi hakea vahvan ohjausotteen sisältävään valmentavaan työvoimakoulutukseen
- nuori voi tehdä tutustumiskäynnin esimerkiksi oppilaitokseen, työpajalle tai yritykseen
- nuorelle järjestetään mahdollisuus työ- tai koulutuskokeiluun.

Mikäli ala/ammatti on selvillä, sovitaan esimerkiksi, että

- nuori hakeutuu alan omaehtoiseen koulutukseen
- yli 20-vuotias voi saada myös ammatillisen tutkintotavoitteisen koulutuksen työvoimakoulutuksen kautta
- mikäli ammatillisen koulutuksen suorittaneella on työllistymisvaikeuksia, alan osaamista voi ylläpitää ja kehittää työelämän tarvetta vastaavaksi ammatillisen työvoimakoulutuksen kautta
- nuori etsii/TE-toimisto etsii työharjoittelu- tai työelämävalmennuspaikkaa
- nuori etsii/TE-toimisto etsii palkkatukipaikkaa tietyltä alalta
- kotoutuja hakeutuu kotoutumiskoulutukseen/rinnasteiseen koulutukseen.

Työllistymissuunnitelman tarkentaminen noin yhden kuukauden kuluttua

Nuorten työllistymissuunnitelma tarkistetaan noin kuukauden kuluessa ensimmäisen haastattelun jälkeen. TE-toimiston tulee mahdollisuuksien mukaan sisällyttää suunnitelmaan palveluja ja toimenpiteitä, jotka edistävät nuoren työllistymismahdollisuuksia ja parantavat nuoren työmarkkinakelpoisuutta. Toimenpiteillä

tarkoitetaan tässä esimerkiksi työnhakuvalmennusta, valmentavaa tai ammatillista työvoimakoulutusta, työkokeilua, työharjoittelua, työelämävalmennusta, starttirahaa tai palkkatuetta työtä.

Alkukartoituksen ja toisen haastattelun välinen aika ei saa olla passiivista odottelua, vaan nuorelle tulee antaa palvelutarpeeseen liittyviä **välitehtäviä**, joiden avulla tarkennettavassa työllistymissuunnitelmassa (2. haastattelussa) kuuluu selvästi nuoren oma ääni. Näin työnhakuprosessista ei muodostu kuvaa, että se koostuu ajoittaisista tarkistuspisteistä ja väliajan voi käyttää miten parhaaksi näkee. Välitehtävien (esim. CV:n tekeminen ammatillisen tutkinnon suorittaneille, AVO-ohjelma ammatillista koulutusta vailla oleville) ideana on tukea nuoren tavoitteen saavuttamista. Nuori voi käydä myös sopivalla tutustumiskäynnillä.

Takuu varmistetaan 3 kuukauden aikana työttömyyden alkamisesta

Nuorten yhteiskuntatakuu tarkoittaa, että viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työnhaun alkamisesta nuorelle tarjotaan hänen palvelutarvettaan vastaava palvelu tai toimenpide, jolla parannetaan nuoren työmarkkinakelpoisuutta ja/tai edistetään työllistymistä. Työllistymissuunnitelmassa sovitaan viimeistään tällöin nuorelle tarjottavista palveluista ja toimenpiteistä.

Nuorten yhteiskuntatakuu toteutuu myös, jos nuori ohjataan muuhun kuin julkiseen työvoimapalveluun ja tästä on sovittu työllistymissuunnitelmassa. Nuori voidaan tarvittaessa ohjata esimerkiksi kunnan sosiaali- ja terveystieteiden piiriin.

Jos nuori kuuluu aktivointiehdon piiriin (eli hän on saanut työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 180 päivältä viimeisen 12 kalenterikuukauden ajalta tai hänen pääasiallinen toimeentulonsa on viimeisen neljän kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen), hänen kohdallaan palveluprosessia ja palveluiden järjestämistä ohjaa laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001). **Tällöin nuoren kanssa on laadittava aktivointisuunnitelma. Tarjottavana palveluna kyseeseen voi tulla kunnan järjestämisvastuulla oleva kuntouttava työtoiminta. On huomattava, että kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 15 §:n mukaan henkilölle voidaan hänen pyynnöstään järjestää kuntouttavaa työtoimintaa ennen edellä esitettyjä määräaikoja, jos kunta ja TE-toimisto arvioivat, että kuntouttava työtoiminta tukee parhaiten henkilön elämänhallintaa ja työllistymisedellytyksiä. Tämä mahdollisuus on myös työttömyyspäivärahaa saavalla henkilöllä.**

Vaikka nuorella ei ole työttömyyden alussa velvollisuutta osallistua kuntouttavaan työtoimintaan, TE-toimiston tulee kertoa nuorelle kuntouttavan työtoiminnan mahdollisuudesta ja siitä, että nuoren on itse esitettävä pyyntö kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä TE-toimistolle tai kunnalle.

Jos nuorella on elämänhallintavaikeuksia, ei ole tarkoituksenmukaista osoittaa häntä suoraan esimerkiksi työharjoitteluun nuorten työpajalle, vaan ohjata

kuntouttavaan työtoimintaan. Työharjoittelu tarkoittaa nimensä mukaisesti työnteon harjoittelua, joten nuori tulisi osoittaa työharjoitteluun vasta sitten kun hänellä on siihen valmiudet, kuntouttavan työtoiminnan jälkeen.

Arvioitaessa sopivaa palvelua tai toimenpidettä nuorelle on myös otettava huomioon, että työharjoittelussa samalla toimenpiteen järjestäjällä voi olla enintään kuusi kuukautta. Jos nuori ohjataan työpajalle elämänhallinnan tukemiseksi työharjoitteluun, hänellä ei ole enää mahdollisuutta jatkaa nuorten työpajalla (tai kunnan järjestämässä toimenpiteessä, jos kunta omistaa työpajan) siinä vaiheessa kun elämänhallintataidot ovat parantuneet.

Alle 17-vuotias voidaan esimerkiksi opastaa koulutusneuvontaan tai varaamaan aika ammatinvalintapsykologilta (mieluiten ammatinvalintapsykologin konsultoinnin jälkeen ja tilanteessa, jossa nuori itse on halukas ja motivoitunut pohtimaan omaa tulevaisuuttaan).

Ne nuoret, joilla on työllistymisvaihtoehtona yrittäjäyys, ohjataan selvittämään yritystoiminnan aloittamista ja siihen liittyviä asioita esimerkiksi yritysneuvontaan, luovien alojen jalostamoon, seudullisiin yrityspalveluihin taikka muiden yrityspalveluita tarjoavien tahojen puoleen.

Työllistymissuunnitelman myöhempi tarkentaminen

Riittävän usein toistuva yhteydenpito (noin kuukauden välein) laissa mainittujen tarkistuspisteiden välilläkin on erityisesti nuorten kohdalla tärkeää, jotta palvelun aktiivinen eteneminen varmistetaan ja voidaan ennaltaehkäistä työttömyyden pitkittymistä. Nuorten palvelutarve edellyttää pääsääntöisesti lyhyitä tarkistusvälejä.

Muut kuin julkiset työvoimapalvelut osana nuoren työllistymissuunnitelmaa

Jos nuori ei työ- ja toimintakykynsä asettamien rajoitusten vuoksi voi osallistua julkisiin työvoimapalveluihin, TE-toimiston on pyrittävä huolehtimaan yhdessä muiden toimijoiden, erityisesti kunnan sosiaali- ja terveystoimen kanssa tai etsivästä nuorisotyöstä kunnassa vastaavan tahon kanssa siitä, että nuori saa palveluja, jotka parantavat hänen mahdollisuuksiaan myöhemmin osallistua työvoimapalveluihin. Myös tässä kappaleessa tarkoitetuissa tapauksissa nuoren kanssa tulee laatia työllistymissuunnitelma, jossa todetaan jatkotoimenpiteet.

Muuta yhteiskuntatakuun toimeenpanosta

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 5 luvun 5 §:n mukaan TE-toimiston tehtävänä on aktiivisesti tarjota työtä ja koulutusta sekä järjestettävä työllistymissuunnitelmaan sisältyviä palveluja ja toimenpiteitä. Yhteiskuntatakuu ei kuitenkaan tarkoita, että nuori voi passiivisena odottaa, että TE-toimisto järjestää hänelle sovitun palvelun. Palvelut edellyttävät nuoren omaa

aktiivisuutta ja myötävaikuttamista. Osa palveluista edellyttää lisäksi, että löytyy taho, joka on valmis osallistumaan palvelun tuottamiseen (esim. työnantaja, joka on valmis tarjoamaan työharjoittelupaikan). Jos työllistymissuunnitelmassa sovittua palvelua ei voida järjestää palvelun tuottajan puuttumisesta johtuen, TE-toimiston on sovittava nuoren kanssa suunnitelman muuttamisesta ja siihen sisällytettävästä uudesta palvelusta.

ELY-keskusten elinkeinojen, työvoiman, osaamisen ja kulttuurin vastuualueiden (ETOK) ja TE-toimistojen on suunniteltava työllistämisen-, koulutus- ja erityistoimiin varatun määrärahojen käyttö yhteiskuntatakuun toimeenpano huomioon ottaen. Edellä mainittu on tärkeää, koska nuoren työllistymissuunnitelmassa sovitut palvelut/toimenpiteet voidaan jättää antamatta vain, jos määrärahoja palvelujen/toimenpiteiden tarjoamiseen ei ole käytettävissä. Edellä mainitussa tilanteessa TE-toimiston tulee pyrkiä järjestämään korvaavia palveluja tai jos kyseessä on kalenterivuoden loppu, tarjota palvelut heti, kun seuraavan vuoden määrärahat ovat käytettävissä.

Viime vuosien aikana nuoria naisia on aktivoitu enemmän kuin nuoria miehiä. **TE-toimistojen tulee kiinnittää erityistä huomiota palvelujen tarjoamiseen tasapuolisesti molemmille sukupuolille. TE-toimistojen tulee kiinnittää huomiota myös niiden nuorten palveluihin, jotka tarvitsevat keskimääräistä enemmän tukea.** Edellä mainittuun on kiinnitetty huomiota nuorten yhteiskuntatakuun arviointitutkimuksessa (Ryhtiä ja ruutiä nuorten palveluun, Työpoliittinen tutkimus 333/2007), jossa todettiin, että vaikka nuorten palveluprosessi on tehostunut ja jämäköitynyt takuumallin vaikutuksesta, **keskimääräistä enemmän tukea tarvitsevilla nuorilla, moniongelmaisilla nuorilla sekä nuorilla, joilla on maahanmuuttajatausta tai erilainen etninen tausta, yhteiskuntatakuun tuloksellisuus on ollut vähäisempää. Tästä syystä erityisesti näiden ryhmien tilanteen parantamiseksi tulee tiivistää monialaista verkostoyhteistyötä.**

TE-toimiston on myös seurattava työllistymissuunnitelman toteutumista ja osaltaan huolehdittava palveluprosessin etenemisestä.

2.2. Segmenttikohtainen nuorten palvelu sekä palveluyhteistyö TE-toimiston sisällä

Palveluiden tarjoamisessa ja järjestämisessä noudatetaan henkilöasiakassegmenttien mukaisia palvelujen päälinjauksia. Työnhakijan haastattelu on osa segmenttikohtaista henkilökohtaista palvelua. Haastattelussa painottuu kunkin asiakassegmentin palvelun tavoitteiden kannalta oleellinen ja tarpeellinen tieto.

Suoraan työmarkkinoille suuntaavat -segmentissä haastattelun painopisteenä on työnhakijan työnhakutiedot ja -taidot, työnhaun tavoitteet ja työnhakuvaihtoehdot. Haastattelussa pitäydytään näiden tietojen seikkaperäiseen tarkasteluun ja tiedot kirjataan mahdollisimman kattavasti asiakaspalvelun tietojärjestelmään tuloksellisen työnvälityksen varmistamiseksi. URA-asiakaspalvelujärjestelmää uudistetaan asiakassegmentointia tukevaksi vuoden 2010 loppuun mennessä. Myös Oma työnhaku –verkkopalvelu ja siihen liittyvä lomake uudistetaan.

Ammatillisen koulutuksen/tutkinnon suorittaneet nuoret työnhakijat, joilla on TE-toimiston arvion mukaan edellytykset hakea itsenäisesti työtä (osaaminen ja ammattitaito vastaavat työelämän

tarpeita, on motivaatio hakea työtä sekä nuori tuntee työnhakukanavat ja -tekniikat), ohjataan aluksi omatoimiseen työnhakuun.

Nuoret, joilla ei ole TE-toimiston arvion mukaan edellytyksiä hakea itsenäisesti työtä, ohjataan käyttämään opastettua ja tuettua työnvälityspalvelua (mm. henkilökohtainen palvelu ja työnhakuvalmennus). Työllistymistä voidaan lisäksi tukea työelämävalmennuksella ja palkkatuetulla työllä. Tarpeen mukaan voidaan myös hankkia lyhytkestoista tutkintoa täydentävää lisäkoulutusta (esimerkiksi rakennusalan perustutkinnon suorittaneille erikoistumisosio tiettyyn työtehtävään). Työelämävalmennusta voidaan käyttää esimerkiksi tilanteissa, joissa työkokemuksen puute on esteenä nuoren työllistymiselle.

Palkkatuetun työtä käytetään tilanteissa, joissa työttömyys esimerkiksi puutteellisen työkokemuksen vuoksi uhkaa pitkittyä tai on jo pitkittynyt. Taloudellisen taantumana aikana palkkatuen myöntämisen ehtoja on määräaikaisesti lievennetty vuosiksi 2010 ja 2011 nuorten työllistymisen edistämiseksi yrityksiin.

Erityisesti alle 25-vuotiaat ovat valtakunnallisen asiakaspalautteen (ASPAn) mukaan kokeneet palkkatuetun työn itselleen hyödylliseksi. Nuoret pitivät palkkatukea hyödyllisenä etenkin uusien taitojen oppimisen, ammattitaidon ylläpidon ja kehittymisen sekä työllistymismahdollisuuksien parantamisen kannalta. Tietojen saantia palkkatuetun työn periaatteista, tavoitteista ja työpaikoista ei koettu kovin hyväksi. Valtakunnallisesti tietojen saantia on parannettu kampanjalla, jolle on avattu myös omat nettisivut (www.sanssi.fi), sivut toimivat vuoden 2011 loppuun asti).

Yrittäjyys voi olla yhä useamman, erityisesti koulutetun nuoren työllistymisvaihtoehto. TE-toimiston tehtävänä on nostaa yrittäjyys yhtenä työllistymisvaihtoehtona esille ja ohjata nuori tarvittaessa keskustelemaan asiasta TE-hallinnon ulkopuolisen tahon kanssa. TE-toimistot voivat edistää yritystoiminnan käynnistämistä ja vakiinnuttamista starttirahalla (enimmäiskesto 18 kk). Starttirahaa voidaan myöntää myös samaan yritykseen useammalle henkilölle, joilla on yrityksessä määräysvaltaa.

Mielipidemittausten mukaan nuoret pitävät yrittäjän uraa itselleen mahdollisena suuremmissa määrin kuin vanhemmat ikäluokat. Nuorten yrittäjyysaktiivisuuteen on pyritty vaikuttamaan lisäämällä yrittäjyyskasvatusta ja -koulutusta kaikilla kouluasteilla ja sitä kehitetään edelleen osana koulutusta. Talouden yleinen palveluvaltaistuminen sekä yritysten sukupolvenvaihdos- ja omistajanvaihdostilanteet tuovat tilaa uusille nuorille yrittäjille. Monilla palvelualoilla yrityksen perustaminen ei esimerkiksi edellytä suurta pääomapanostusta ja tämä tekee yrityksen perustamisen nuorelle helpommaksi. Nuorten kohdalla on tärkeää ottaa huomioon myös uudentyyppinen yrittäjyys, kuten **tiimi- ja osuuskuntamuotoinen yrittäjyys** (www.yhteistoiminta.fi). Tällöin perustettavassa yrityksessä voidaan useamman henkilön myötä saavuttaa laaja-alaisempaa osaamista kuin mitä yksin toimien olisi mahdollista.

Osaamisen kehittämisen kautta työmarkkinoille suuntaavat -segmentissä työnvälityksen haastattelussa lähtökohtana on nuoren kokonaistilanteen tarkastelu. Haastattelun painopisteenä on erityisesti osaamisen kehittämistarpeiden arviointi sekä eri koulutusmahdollisuuksien ja muiden ammatillista kehittymistä tukevien palveluvaihtoehtojen tarkastelu, vaikka työpaikka avoimilla työmarkkinoilla saattaakin olla rinnakkaisvaihtoehto työllistymissuunnitelmassa. Usein palveluprosessin etenemisen varmistuminen ja suunnitelman laatiminen edellyttää useita haastatteluja, ehkä ulkopuolista arviointia (esim lääkärin tutkimusta) ja eri vaihtoehtojen vertailua.

Vailla ammatillista koulutusta olevat nuoret ohjataan käyttämään AVO-ohjelmaa (www.mol.fi/avo) toiveidensa ja edellytystensä työstämiseen ja niihin yhteydessä olevien ammattivaihtoehtojen tunnistamiseen sekä Ammatinettiä (www.ammattinetti.fi) työelämän tarjoamien mahdollisuuksien perusteellisempaan tutkimiseen. Opiskeluvaihtoehtojen omatoimiseen selvittämiseen löytyy taas omat verkkopalvelut (Opintoluotsi, Koulutusnetti). **Nuorelle annetaan mielellään seuraavaa käyntikertaa varten selvitettävä tehtävä liittyen em. sovelluksiin ja omaan koulutuksen/ammatin valintaan.** Työnhakukeskuksen verkkoneuvoja voi tukea nuoren välityöskentelyä, jos nuori tarvitsee apua sovellusten käytössä ja tehtävien teossa.

Jos TE-toimiston arvion mukaan nuorella ei ole riittäviä valmiuksia hakea koulutus- ja ammattitietoja itsenäisesti, häntä ohjataan käyttämään joko Työlinjan koulutusneuvontaa tai paikallistoimiston koulutus- ja ammattitietopalvelun koulutusneuvontaa, mikäli sellaista on tarjolla.

Jos nuoren ammatilliset tavoitteet ovat epäselviä, nuoren kanssa kannattaa keskustella ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelusta joko niin, että ammatinvalintapsykologi osallistuu työnhakuhaastatteluun, psykologia konsultoidaan tai nuori varaa ohjauksesta tapaamisajan.

Nuoria tuetaan ensisijaisesti omaehtoisen koulutuksen hankkimisessa. Valmentava työvoimakoulutus, johon liitetään vahva ohjauksellinen ote, voi auttaa nuorta selvittämään tavoitteitaan, opiskelualaa tai muita mahdollisia polkuja haluamiinsa päämääriin. Valmentavan koulutuksen jälkeen voisi tulla kyseeseen joko työpajajakso tai ammatillisen työvoimakoulutuksen lyhyempi jakso. Ammatillinen työvoimakoulutus, jossa suoritetaan aluksi vain joitakin tutkinnon osamoduleja, voi toimia hyvin nuorelle, joka ei koe pystyvänsä kolmen vuoden tutkintotavoitteeseen opiskeluun heti perusopetuksen jälkeen. **Palkkatuetun työn ja koulutuksen yhdistämistä eli toppis-mallia tulee hyödyntää nuorten kohdalla.** Syrjäytymisvaarassa olevalle nuorelle tulee löytää sopiva aktiivivaihtoehto, joka sopii nuoren tilanteeseen ja vie häntä lähemmäksi työllistymistavoitetta.

Nuori voidaan ohjata myös työkokeiluun tai työharjoitteluun koulutuksen ja työtehtävien soveltuvuuden selvittämiseksi.

ELY-keskuksen/TE-toimiston tulee järjestää tai hankkia nuoria motivoivia ryhmäpalveluja. Määrärahojen puitteissa tulee hankkia nuorten työllistymisen edistämiseksi oppisopimussagentteja (agentti jalkautuu yrityksiin ja neuvottelee nuorille työnhakijoille sopivista sekä oppisopimus- että toppis-paikoista) ja työvalmentajia/työhönvalmentajia (esimerkiksi pajajakson tai ammatillisen työvoimakoulutuksen lopussa käytettäväksi).

Työmarkkinoille kuntoutuvat -segmentissä työnhakijan tilanteen selvittämiseen ja suunnitelman laatimiseen tarvitaan yleensä seikkaperäistä asiakkaan elämäntilanteeseen paneutumista, asiakkaan motivointia ja koko elämäntilanteen arviointia monialaista osaamista hyödyntäen. Lähes poikkeuksetta kyseessä on pitkäkestoinen, useista tapaamisista koostuva palveluprosessi.

Muita kuin yksinomaan julkisia työvoimapalveluja tarvitsevien ja/tai toimintakyvyn arviointia tarvitsevien, ammatillista koulutusta vailla olevien ja ammatillisen koulutuksen/tutkinnon suorittaneiden nuorten palvelut järjestetään yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Palvelut tulee suunnitella ja järjestää siten, ettei palveluilla ainoastaan katkaista nuoren työttömyyttä, vaan pysyväisluonteisesti edistetään työllistymissuunnitelmaan kirjatun tavoitteen toteutumista. Työllistymissuunnitelman toteutumista on seurattava säännöllisesti. Jos tarjotut palvelut eivät johda tavoiteltuun tulokseen, työllistymissuunnitelma on päivitettävä viipymättä. Päivitetyt suunnitelman perusteella palvelujen tarjontaa tarkennetaan ja laajennetaan.

3. Yhteiskuntatakuun toimeenpanon vastuut ja seuranta

Vastuu nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpanossa ja seurannassa jakaantuu työ- ja elinkeinohallinnossa eri toimijoille.

Toimeenpano- ja seurantavastuut

TE-toimisto vastaa yhteiskuntatakuun toimeenpanosta toimialueellaan. TE-toimiston johtajan tehtävänä on huolehtia erityisesti siitä, että nuorten palvelut on resursoitu riittävästi yhteiskuntatakuun toimeenpanoa ajatellen, että toimistossa nuorten palveluja tarjoavat ovat osaavia ja että TE-toimisto on aktiivinen toimija verkostoyhteistyössä. TE-toimiston johtaja vastaa myös yhteiskuntatakuun toimeenpanon seurannasta TE-toimiston osalta.

ELY-keskusten elinkeinojen, työvoiman, osaamisen ja kulttuurin vastuualue (ETOK) tehtävänä on järjestää alueensa TE-toimistoille nuorten palveluissa koulutusta ja/tai työkokouksia, toimia asiantuntijatukena sekä osaltaan edistää verkostoyhteistyötä alueellaan. Lisäksi ELY-keskusten tulee ESR- ja kansallisia projekteja suunnitellessaan ja rahoittaessaan ottaa huomioon työttömien nuorten palvelutarpeet. ELY-keskusten ETOK-vastuualueen päällikkö vastaa nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpanosta ja seurannasta alueensa TE-toimistojen osalta.

Työ – ja elinkeinoministeriö ohjeistaa ja kehittää julkisia työvoimapalveluja, palveluyhteistyötä ja TE-toimistojen henkilöstön osaamista sekä osallistuu muiden ministeriöiden, työmarkkinajärjestöjen ja muiden valtakunnallisten toimijoiden kanssa tehtävään valtakunnalliseen yhteistyöhön nuorten palvelujen osalta.

Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa nuorten työmarkkinatilannetta ja yhteiskuntatakuun toimeenpanon toteutumista sekä yhteiskuntatakuuseen sisältyvien henkilötyövuosiresurssien ja julkisten työvoimapalvelujen ja toimenpiteiden käyttöä sekä vaikuttavuutta. Valtakunnallisessa seurannassa kiinnitetään huomiota myös edellä mainittujen palvelujen/toimenpiteiden piirissä olevien nuorten pohjakoulutukseen ja sukupuoleen.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että TE-toimistoissa kuunneltaisiin nuorten omaa ääntä palveluja järjestettäessä ja tarjottaessa esim. asiakasraatia käyttämällä. Asiakaspalautteen

paikallinen keruu valtakunnallisen asiakaspalaute-tutkimuksen (ASPA) lisäksi olisi tärkeää kehittämiskohtien esiin saamiseksi.

Nuorten yhteiskuntatakuun toteutumisen tilastoseuranta

Yhteiskuntatakuu on toteutunut, kun

- työllistymissuunnitelma on tehty ja
- suunnitelmassa on sovittu palveluista/toimenpiteistä nuoren työllistymisen edistämiseksi ja
- TE-toimisto on tehnyt osuutensa sovittujen palvelujen/toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Tilastollisesti nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpanon toteutumista ja tuloksellisuutta seurataan TE-toimistossa, alueella ja valtakunnallisesti mittaamalla alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijanuorten virtaa yli 3 kuukauden työttömyyteen ja lisäksi seurataan kuinka monelle näistä on tehty työllistymissuunnitelma ennen kolmea kuukautta (määrä ja osuus). Tämä tieto saadaan työnvälityksen tietojärjestelmän THS9A –tilastosta (kun se on muutettu huomioimaan suunnitelmien muutos). Tieto saadaan kolmannesvuosittaisena kertymätilastona (tammi-huhtikuu, tammi-elokuu ja tammi-joulukuu).

- alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat, joiden työttömyys ylittää 3 kk (virta) ja joille on tehty työllistymissuunnitelma ennen 3 kk:n työttömyyden ylittymistä sekä näiden osuus 3 kk ylittävistä. Saatavuus: **THS9A**

Muu nuorten työttömyystilanteeseen ja yhteiskuntatakuuseen liittyvä seuranta/ Työnvälitystilastosta saatavat tiedot:

- **toimenpiteissä olevien nuorten lukumäärät** (palkkatuet, työvoimakoulutus, työharjoittelu/työelämävalmennus ja vuorotteluvapaa) eroteltuina yhteensä kaikki ja nuoret. Tästä saa tarvittaessa myös nuorten osuuden ko. toimenpiteessä olevista. Lisäksi aktivointiaste yhteensä kaikki ja nuoret. **KK58 ja ISA-Aluutilastotietokanta** (ikäryhmät ja sukupuoli).
- starttirahoilla ja oppisopimuksilla sijoitetut nuoret. **KK15A.**, vain koko maa ja ELY (sekä kunnat)
- alle 25-vuotiaiden virta yli 1 kk ja 3 kk:n työttömyyteen. Saatavuus: **KK46C** (sukupuoli, kuukausi, ELY-keskus/TE-toimisto)
- alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden lukumäärä sukupuolen mukaan, esim. **TK18A**
- lisätietona nuorten työttömien työnhakijoiden määrästä ilman ammattia (X2) olevien osuus, %. **TK22B**, vain koko maa ja ELY
- nuorten työttömien työnhakijoiden määrästä vain perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus, %. **TK23A**, vain koko maa ja ELY

- työttömyyden keston seuranta kestoluokittain (viikkoa) **TK18A**
- työ- ja koulutuskokeilut (puolivuosi- ja vuosikertymät VKV3 työkokeiluista löytyvät kaikille yhteensä, nuorten osalta selvitetään URA-raportointia) .

Muu nuorten palveluun ja yhteiskuntatakuun toteutumiseen liittyvä seuranta:

- koulutusneuvonnan ja –ryhmien tilastot: <http://koulutusneuvonta.mol.fi/tilasto/>
- ammatinvalinta- ja urasuunnittelun tilastot: <http://avo.mol.fi/tilasto/>

Uusi työnvälitystilastojärjestelmä on tekeillä ja valmistumisen tavoiteaikataulu on vuoden 2010 lopussa. Tämä uusi tilastojärjestelmä helpottaa myös nuorten työttömyyden kehityksen seurantaa. Uusia URA-raportteja on myös suunnitteilla esim Sanssi-seurannan osalta.

Paikkakunnalla ja alueella on tärkeää seurata, mitä tapahtuu pelkän perusopetuksen saaneille nuorille ja toisaalta ammatillisen tutkinnon jo suorittaneille nuorille. Tästä seurannasta nähdään, miten käytetyt palvelu- ja toimenpidekokonaisuudet alueella/paikkakunnalla vaikuttavat ja seurannan avulla voidaan löytää parhaita työkäytäntöjä levitettäväksi.

4. Nuorten palvelujen organisointi ja resursointi

TE-toimistoille aiemmin suunnatun nuorten palvelukyselyn kehittämisehdotuksissa resurssien riittävyyden katsottiin olevan keskeinen edellytys nuorten yhteiskuntatakuun toteuttamiselle. Julkisen työvoimapalvelun palvelurakenteen uudistus ja vaikeasti työllistyvien palveluun saadut lisäresurssit, kuten työvoiman palvelukeskukset ja yhteispalvelupisteet, sekä määrärahojen kautta saadut vahvistukset nuorten palveluun (liite 1) antavat mahdollisuuden organisoida paremmin TE-toimistojen palveluja sekä kohdentaa vapautuvia resursseja nuorten käyttöön.

Parhaaseen tulokseen kyselyn vastausten perusteella päästään, jos nuori voi asioida saman virkailijan kanssa. Tällöin syntyy paremmat edellytykset luottamukselliseen suhteeseen, jota nuorelle parhaiten soveltuvien palvelujen ja toimenpiteiden tarjoaminen edellyttää. Palvelujen organisoinnissa ja resursoinnissa tulee ottaa huomioon vuoden aikana vaihtelevat tilanteet ja niiden aiheuttamat tarpeet tilapäisiin resurssilisäyksiin (mm. oppilaitoksista työnhakijoiksi tulevat vastavalmistuneet).

Erityisesti vailla ammatillista koulutusta olevien nuorten palvelut edellyttävät nuorten asiakaspalveluun liittyvää erityisosaamista, yksilöllistä työtettä ja palveluverkostojen tuntemista sekä nuorten palveluprosessien tuloksellisuuden seuraamista.

TE-toimistojen tulee huolehtia siitä, että nuorten palveluun nuorten yhteiskuntatakuun tavoitteet huomioiden varataan riittävästi henkilöstöresursseja, esimerkiksi vailla ammatillista koulutusta olevien nuorten tukemiseen päätoimisia nuorten neuvoja. Nuorten neuvoja/nuoren työnhakua tukeva työvoimaneuvoja on asiakkaansa vastuuhenkilö, joka huolehtii nuoren palveluprosessin käynnistämisestä ja etenemisestä sekä siitä,

että nuori saa yhteiskuntatakuussa luvatut palvelut ja toimenpiteet. Jokaisessa toimistossa on oltava nuorten yhteiskuntatakuusta vastaava henkilö, joka huolehtii em. asioista koko toimiston osalta (myös siis ammatillisen koulutuksen suorittaneiden nuorten osalta). Yhdyshenkilöiden ja nuorten neuvojen nimilista tullaan sijoittamaan Tyttiin lisättäville ”Nuorten palvelut” - sivuille

Palvelujen järjestäminen ja hankkiminen edellyttää monipuolista osaamista, koska nuorten käytettävissä olevien julkisia työvoimapalveluja täydentävien muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen tuottamien palvelujen valikoima on laaja. Yhden henkilön on vaikea hallita kattavasti koko palveluvalikoimaa, joten TE-toimistossa tarvitaan myös eri asiantuntijoiden osaamisen yhdistämistä.

Nuorten palveluiden järjestämisessä ja kehittämisessä tarvitaan erityisesti työnvälityksen, ammatinvalinta- ja urasuunnittelun, ammatti- ja koulutus-tietopalvelun sekä ammatillisen kuntoutuksen yhteistyötä. Nuorten palveluihin tulee nimetä asiantuntijat em. tehtäväalueilta ja tarvittaessa muodostaa heistä esimerkiksi nuorten palvelutiimejä.

Työnantajayhteistyössä tulee sopia nuorten työllistämiseksi toimintamalleja, joita yritys yhteistyössä noudatetaan. Muun muassa yritysharavan nuorten työllistämiseen liittyvät kysymykset tulisi voida hyödyntää tehokkaasti työpaikkoja/oppisopimuspaikkoja/muita työssäoppimispaikkoja nuorille etsittäessä.

Jos ammatillisen tutkinnon suorittaneen nuoren työttömyys uhkaa pitkittyä tai toistuu usein tai ala, jolla tutkinto on suoritettu, ei ole ollut työllistävä tai nuori ei muusta syystä voi tehdä ko alan töitä, voidaan nuori siirtää muuten lähinnä ammattitaidottomia palvelevan nuorten neuvojan/nuorten tiimin asiakkaaksi.

Maahanmuuttajataustaisten nuorten kanssa on työllistymissuunnitelmien tekemisessä syytä huomioida perheen vaikutus nuoren valintoihin ja otettava perhe tarvittaessa mukaan suunnitteluun (kuten tarvittaessa muidenkin nuorten kanssa). Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta järjestää sekä opetus- että TE-hallinto. Koulutustarjonta on syytä koordinoita tarpeiden mukaan alueellisesti (ELY/ETOK) sekä huolehtia maahanmuuttajanuorten pääsystä kaikkiin työllistymistä edistäviin palveluihin.

5. Yhteistyö muiden nuorille palveluja tuottavien toimijoiden kanssa

Nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpano edellyttää eri tahojen yhteistyön tiivistämistä. Keskeisiä yhteistyötahoja ovat kunnan sosiaali- ja terveystoimi sekä nuorisotoimi ja opetustoimi, erityisesti opinto-ohjaajat sekä etsivää nuorisotyötä tekevät, työpajat ja Kelan kuntoutusasiantuntijat sekä yrittäjyyden osalta seudulliset yrityspalvelut ja muut alueelliset yrityspalveluja tarjoavat tahot. Joidenkin yksittäisten nuorten kohdalla riittää, että

TE-toimisto konsultoi yhteisverkostoon kuuluvaa henkilöä. Joissakin tilanteissa tarvitaan pitkäjänteistä ja tiivistä monialaista yhteistyötä.

TE-toimistojen tulee osallistua yhteistyöverkostojen (katso liite 2) toimintaan ja paikkakunnalla nuorille tuotettavien palvelujen yhteensovittamiseen.

Työvoiman palvelukeskusten asiakkaaksi voidaan ohjata nuoria, jotka tarvitsevat julkisten työvoimapalvelujen lisäksi työvoiman palvelukeskuksessa tarjolla olevaa monialaista palvelua. Nuorten ohjauksessa työvoiman palvelukeskuksen asiakkaaksi tulee noudattaa työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön, Kelan ja Suomen Kuntaliiton yhdessä laatimia Työvoiman palvelukeskustoimintaa koskevia valtakunnallisia linjauksia (23.3.2010). Kuntouttavan työtoiminnan aktivointisuunnitelman laatiminen ei saa olla ainoa syy ohjata nuorta työvoiman palvelukeskukseen, vaan ohjauksessa tulee ottaa huomioon henkilöasiakassegmentointi ja asiakkaan palvelutarpeen huolellinen arviointi.

Alueilla, joille ei ole työvoiman palvelukeskuksia, TE-toimiston, kunnan sosiaali- ja terveystoimen sekä nuoriso- ja opetustoimien ja Kelan tulee sopia nuorten palveluihin liittyvästä yhteistyöstä.

Yhteistyö nuorten työpajojen kanssa

Nuorten työpajatoiminnan päätehtävä on tukea ja parantaa nuoren elämäntaitoja (kuten vuorovaikutustaitoja), sosiaalista vahvistumista, varhaista tukea ja omatahtista yhteisöllistä kasvua sekä tekemällä oppimista. Työpaja tarjoaa nuorille mahdollisuuden ohjattuun ja tuettuun työntekoon sekä räätälöityyn polkuun koulutukseen, koulutuksen loppuun suorittamiseen yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa tai avoimille työmarkkinoille työllistymiseen. Työpajatoiminta sijoittuu julkisen sektorin palvelukokonaisuudessa sosiaalialan palvelujen ja avoimien koulutus- ja työmarkkinoiden välimaastoon ja on monialaista toimintaa.

Nuorten työpajatoiminnan yleisiä perusteita ja suosituksia käsittelevä päätöksen mukaan (nyk. opetus- ja kulttuuriministeriö 25.10.2006, 17/600/2006) työpaja kirjaa ja raportoi nuoren edistymisestä ja antaa asianmukaisen palautteen pajalaiselle ja palvelun tilaajalle.

TE-toimisto voi ohjata nuoria työpajalle työmarkkinatuen työharjoitteluun, työelämävalmennukseen ja työkokeiluun sekä palkkatuetuun työhön. On suositeltavaa, että ammatillista koulutusta vailla olevan nuoren kohdalla nuorten työpajatoimintaa ei toteuteta palkkatuetussa työssä. Koska työpajatoiminta toteuttaa yhteisöllisyyden periaatetta, on palkkatukityöllä myös koulutukseen kannustavia vaikutuksia silloin kun palkkatuetussa työssä ovat ainoastaan ammatillisen koulutuksen suorittaneet ja ammatilliset valmiudet omaavat nuoret. **Työpaja voi toimia myös työhönvalmentaja -palvelun ja työvoimakoulutuksen tarjoajana, julkisia työvoimapalveluita täydentävien palveluiden tarjoajana sekä nuoren tuen arvioijana ja oppisopimuspolun alkuna.** Työpajatoiminnan toteutus on aina paikallinen tai seudullinen ratkaisu ja siksi on tärkeää, että paikallista työpajatoimintaa ohjaa ja kehittää ohjaus- tai johtoryhmä (em. päätös), jossa on TE-toimiston edustus.

TE-toimistojen ja työpajojen tulee kehittää yhteistyötään. Työpajojen on tärkeää saada tietoa työttömien nuorten palvelutarpeista ja palvelujen tilaajana toimivan TE-toimiston odotuksista. TE-toimistojen on tärkeää saada tietoa työpajajakson vaikutuksista asiakkaan tilanteeseen ja pajassa mahdollisesti tehdyistä jatkosuunnitelmista. Mikäli ensimmäisten viikkojen aikana työpajalla selviää, että nuori tarvitsisi ensin muita palveluja (esim. terveysterveystoimintaa), tulee muutos tehdä yhteistyössä mahdollisimman ripeästi.

Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella on arvioitu olevan noin 30 000 nuorta (Tilastokeskuksen työvoimatutkimus, joulukuu 2009), jotka eivät ole myöskään ilmoittautuneet työnhakijoiksi. Nämäkin nuoret tulisi saada palvelujen piiriin. **Uusi etsivä nuorisotyö auttaa ja tukee nivelvaiheissa jatkoa vaille jääneitä nuoria ja nuoria, joiden on vaikea kiinnittyä koulutukseen ja/tai työelämään ja jotka tarvitsevat tukea päästäkseen julkisiin palveluihin.**

Yhteistyö opetushallinnon ja oppilaitosten kanssa

Opetusviranomaisten päävastuulla on edelleen kehittää nuorten koulutukseen ja koulutuksesta työelämään siirtymisen nopeuttamista, aloituspaikkojen riittävyttä sekä mm. oppilaan- ja opinto-ohjausta. Tavoitteena on, että koko ikäluokalle saadaan vähintään toisen asteen tutkinto.

Koulutuksen järjestäjällä (usein kunta tai kuntayhtymä) on päävastuu opiskelijoiden opinto-ohjauksesta ja jatko-opintoihin ohjaamisesta perusopetuksen päättövaiheessa. Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että jokainen nuori hakee jatkokoulutuspaikkaa tai muuten etenee ammatillisella polulla perusopetuksen jälkeen. TE-toimistojen ja oppilaitosten ohjausyhteistyöllä tuetaan nuorten koulutus- ja ammatinvalintoja koulutuksen ja työelämän nivelvaiheissa. Em. työllä pyritään ennaltaehkäisemään nuorten työttömyyttä ja vähentämään yhteiskuntatakuun piiriin tulevien nuorten määrää.

Valtakunnallisesti tarkastellen 16-vuotiaiden ikäluokasta opintojaan perusopetuksen lopettamisvuonna ei jatka noin 5-6 % perusopetuksen päättävistä (vuonna 2008 5,6 % eli noin 3600 nuorta). Lisäksi osa toiselle asteelle päässeistä nuorista keskeyttää ilman varmuutta jatko-opinto- tai työpaikasta ja tulee TE-toimistoon työnhakijaksi. Näin pelkän perusopetuksen varassa on tällä hetkellä jopa noin kolmasosa työttömistä nuorista (noin 10 000 huhtikuussa 2010). Nivelvaiheisiin liittyvä yhteistyö paikkakunnalla on siis varsin keskeistä nuorten työttömyyttä ennaltaehkäisemässä. Perusopetuksen jälkeisessä nivelvaiheessa tarvitaan erityisesti myös AVI- ja ELY-keskusten yhteistyötä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vetämä ns. nopeuttamisryhmä teki maaliskuussa 2010 jättämässään raportissa yli 50 ehdotusta opintoihin pääsyn ja opintojen suorittamisen nopeuttamiseksi (OPM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:11). Näistä ehdotuksista osa liittyy opinto-ohjauksen parantamiseen. Myös valtiovarainministeriön helmikuussa 2010 julkaistussa raportissa kiinnitettiin huomiota nivelvaiheiden yhteistyöhön ja mallia haettiin mm muista Pohjoismaista. Nuorisolain tulevat muutokset vastavat yhteistyön tiivistämistavoitteisiin (liite 2).

Uusi tapa etsiä oman paikkakunnan yleisiä yhteishaun tilastotietoja on käyttää sähköisen yhteishaun kehittämisen oheistuotteena valmistunutta ohjelmaa, jonka osoite internetissä

on: <https://www.data.oph.fi/wera/wera> . Alle 25-vuotiaiden työmarkkinatuen piiriin kuuluvien nuorten koulutukseen hakeutumisvelvollisuuden toteutumisen seuraamista varten TE-toimistoilla on myös käytettävissään tiedot koulutukseen yhteishaussa hakeneista henkilöistä. Toimistot voivat hakea oman alueensa tiedot URA Raportit –sivustolta.

Ammattikorkeakouluissa ura- ja rekrytointipalvelut ovat jo vakiintuneet. Toisella asteella rekrytointipalvelut ovat edelleen melko vaatimattomalla tasolla ja ko oppilaitosten ja TE-toimistojen yhteistoiminta on ollut vähäistä (kyselyn tulos vuodelta 2007). Kun otetaan huomioon toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta valmistuvien suhteellisen korkeat työttömyysluvat työelämään siirtymisen vaiheessa, on tarpeen edelleen vahvistaa oppilaitosten ura- ja rekrytointipalveluja sekä TE-toimistojen panostusta asiakaspalveluyhteistyöhön erityisesti ammatillisten oppilaitosten kanssa. Oppilaitoksilla on kuitenkin edelleen päävastuu palvelujen järjestämisestä.

TE-toimiston tehtävänä on välittää (esim. tiedotustilaisuuksia järjestämällä) oppilaitoksista valmistuville tietoa esimerkiksi alueen työmarkkinatilanteesta, työpaikoista, työpaikkojen osaamisvaatimuksista, jatkokoulutusvaihtoehdoista, työnhaun keinoista ja TE-toimiston palveluista. Jotta TE-toimisto pystyy ennakoimaan palvelujen tarvetta, oppilaitoksen on tiedotettava TE-toimistolle valmistuvien määristä ja ammattialoista sekä valmistumisajankohdista. Suositeltava menettely on sopia yhteistyöstä uusissa kunnan vetämissä nuorten palvelutuottajien yhteistyöverkostoissa (liite 2).

TE-toimistojen johtajien ja paikkakunnan oppilaitosten rehtorien tuki on välttämätön yhteistyön tiivistämiseksi. Yhteistyön minimitavoitteena voidaan pitää sitä, että muut nuorten kanssa paikkakunnalla toimivat ainakin tuntevat hyvin TE-hallinnon palvelut nuorille. AVO-ohjelmaan on lisätty verkkopresentaatio ohjelman markkinoimiseksi ja käytön helpottamiseksi. Nuorten palveluista ja Sanssi-kortista on niin ikään tehty verkkopresentaatiot mol.fi-sivustolle. Näitä palveluesittelyjä tulee käyttää hyödyksi TE-toimistojen ulkopuolella esimerkiksi oppilaitoksissa ja nuorisotiloissa sekä TE-toimistossa (mm työnhakukeskuksissa ja aulatilojen itsepalvelupäätteillä, ryhmissä yms). Presentaatiot säästävät virkailijoiden aikaa ja niitä voidaan täydentää oman paikkakunnan käytännöistä tiedottamalla.

Paikkakunnalla tulee laatia ohjaus- ja palveluyhteistyön toimintasuunnitelma erityisesti perusopetuksen jälkeisissä nivelvaiheissa tapahtuvan nuorten ohjaus- ja palveluyhteistyön toteuttamiseksi. Yhteistyösuunnitelmassa tulee olla mukana myös lukiovaiheen ohjausyhteistyö (uusi kokeilu lukion oppilaanohjauksen parantamiseksi alkaa noin 10 paikkakunnalla syksyllä 2010). Suunnitelmassa tulisi sopia mm.: perusopetuksen päättävien nuorten seurannasta, periaatteet nuorten ohjaamisessa TE-toimiston palveluihin, tiedonvälityksestä, oppilaanohjaajien ja TE-toimiston virkailijoiden (ammatinvalintapsykologit, nuorten neuvojat, koulutusneuvojat) kokouskäytännöistä sekä yhteisistä koulutustilaisuuksista ja tiedonvaihdosta (katso myös HE 1/2010, liite 2).

Nuorten yhteiskuntatakuun ohjeella on liittyviä ainakin seuraaviin ohjeisiin:

- Työnhakijan palveluprosessi (7.5.2010, TEM/1249/03.01.04/2010)

- Julkiset työvoimapalvelut henkilöasiakkaalle ja asiakkaaksi rekisteröinti TEM/1322/03.01.04/2010
- Työ- ja elinkeinoministeriön ohje työllistymistä edistävien palveluiden vaikutuksesta oikeuteen saada työttömyysetuutta (7.5.2010, TEM/1184/03.01.04/2010)
- Työministeriön ohje ammatillista koulutusta vailla olevien nuorten oikeudesta työmarkkinatukeen TM O/24/2005
- Työ- ja elinkeinoministeriön ohje työharjoittelusta, työelämävalmennuksesta ja työkokeilusta työpaikalla, TEM/1087/03.01.04/2010
- Työ- ja elinkeinoministeriön ohje työllistämistukijärjestelmästä TEM 1130/03.01.04/2010
- Ohje työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta ja siihen hakeutuville ja osallistujille maksettavista etuuksista TEM/1453/07.02.02/2010

Tuija Oivo
Ylijohtaja, osastopäällikkö

Teija Felt
Työmarkkinaneuvos

LIITTEET

2 kpl

Liite 1. Nuorten palvelujen resurssitilanne vuonna 2010

Nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpanossa resurssien puute on ollut merkittävä kritiikin aiheuttaja. Resursseja on vahvistettu 2010 määrärahajakojen yhteydessä.

Vuoden 2010 määrärahaossa hallitus varasi lisää yhteensä 50 miljoonan euron määrärahan työ- ja elinkeinoministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkiin käytettäväksi nuoriin ja vastavalmistuneisiin seuraavasti:

- työ- ja elinkeinoministeriö sai nuorten ohjaus- ja neuvontapalvelujen vahvistamiseen uusia määräaikaista työntekijöitä 50 henkilötyövuoden verran, nuorten valmentavaan työvoimapolitiittiseen koulutukseen 4,6 milj e, nuorten tutkintotavoitteiseen työvoimapolitiittiseen koulutukseen 8,8 milj e, nuorten oppisopimus- ja toppispaikkojen etsintäpalvelun hankintaan 1,25 milj e, nuorten työllistämiseen työpajoilla 5,5 milj e sekä varoja Uudet urat – toimintamallin laajentamiseen, maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen sekä ammatilliseen koulutukseen, kaikkiaan yhteensä noin 33 miljoonaa euroa ja

- opetus- ja kulttuuriministeriö sai varoja mm ammatillisen peruskoulutuksen aloituspaikkojen lisäämiseen, maahanmuuttajien kieltenopetukseen ja Specima-koulutukseen sekä ammatillisen lisäkoulutuksen ja etsivän nuorisotyön vahvistamiseen yhteensä noin 17 miljoonaa euroa.

Vuoden 2010 ensimmäinen lisätalousarvio sovittiin kehysriihessä 23.3.2010. Hallitus sopi tällöin työllisyyslisäbudjetista seuraavaa: vielä 77 miljoonaa euroa suunnataan nuorisotyöttömyyden vähentämiseen, josta työ- ja elinkeinoministeriön osuus on reilu 30 miljoonaa euroa. Lisäyksen seurauksena arviolta 15 000 nuorta työllistyy, pääsee koulutukseen tai työllistämistoimenpiteiden piiriin.

Työ- ja elinkeinoministeriön lisäbudjettiesityksessä oli kolme kärkeä, jotka saadulla määrärahalla päästään toteuttamaan:

- 1) Seteli vastavalmistuneiden rekrytointiin ja oppisopimuskoulutukseen, ns. Sanssi-kortti, jonka markkinointi- ja tiedotuskampanja ajoittui loppukevääseen ja alkukesään 2010
- 2) Nuorten yrittäjyyden tukeminen sekä
- 3) Nuorten palvelumallin vahvistaminen TE-toimistoissa (1,7 miljoonaa euroa ammatinvalintapsykologien (tai työvoimaohjaajien, mikäli psykologien kohdalla rekrytointivaikeuksia) palkkaukseen sekä 40 työnsuunnittelijaa tukemaan TE-toimistoissa vuoden 2009 aikana kasvaneen nuorten työttömyyden aiheuttaneita ruuhkia.. Ammatinvalintapsykologien lisäpanoksella tulisi auttaa erityisesti pelkän perusopetuksen varassa olevia nuoria työttömiä.

Lisämääräraha jaettiin ELY-keskuksille ELYjen esitykset huomioiden 21.5.2010 päivätyillä kirjeillä.

Liite 2. Monialaisen viranomaistyön ja etsivän nuorisotyön lakisääteistäminen

Helmikuussa 2010 hallituksen tekemän päätöksen mukaan nuorisolakiin lisätään säännökset paikallisten viranomaisten monialaisesta yhteistyöverkostosta sekä etsivästä nuorisotyöstä ja siihen liittyvästä tietojen luovuttamisesta. Säädösmuutosten tavoitteena on parantaa nuorten mahdollisuuksia saada tarvitsemansa julkiset palvelut. Samalla tehostetaan nuorille tarjottavaa varhaista tukea mm. koulutukseen ja työelämään pääsyn edistämiseksi. **Lakiehdotus (HE 1/2010 Finlex) on juuri käsitellyssä eduskunnassa ja sen on määrä tulla voimaan heinäkuussa 2010.**

Nuorisolain uuden muutoksen myötä kunnassa tulee olla vähintään opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja elinkeinohallinnon ja poliisihallinnon ja tarvittaessa puolustushallinnon toimia kokoava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, jonka tehtävänä on koota tietoja oman toiminta-alueen nuorten kasvu- ja elinoloista, arvioida nuorten tilannetta ja palvelutarpeita sekä vaikuttaa nuorten palvelujen saavutettavuuteen, riittävyteen, laatuun ja yhteensovittamiseen. Verkoston tulee tehostaa nuorten palveluihin ohjautumista ja palvelusta toiseen siirtymistä ja edistää nuorten palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdon sujuvuutta. Usea kunta voi halutessaan perustaa verkoston yhdessä.

Samassa yhteydessä tehdään etsivää nuorisotyötä koskeva lisäys lakiin. Etsivän nuorisotyön tarkoituksena on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Kunta voi tarvittaessa järjestää etsivää nuorisotyötä. Jo tällä hetkellä etsivää nuorisotyötä on 165 paikkakunnalla ja työtä tekee 170 etsivää nuorisotyöntekijää.

Nuorisolain muutosesityksiin sisältyy myös osio tietojen luovuttamisesta. Nuorten kanssa toimivat työvoimaneuvot ovat tunteneet tähän tarvetta tilanteissa, joissa nuoret eivät enää ilmesty paikalle sovittuna ajankohtana eikä nuoreen enää saada yhteyttä, vaikka tuen tarpeen merkit on tunnistettu. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 25 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja julkisen työvoimapalvelun henkilöasiakkaasta, tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta tai työ- ja elinkeinotoimiston palvelusta. Salassapitovelvoite on ulottunut siten jo pelkkään tietoon siitä, onko joku henkilö työ- ja elinkeinotoimiston asiakas vai ei. Julkisen työvoimapalvelun henkilöasiakastietojen luovuttaminen muille kuin henkilölle itselleen edellyttää joko asianomaisen henkilön suostumusta tai lain nimenomaista säännössä.

Tällä hetkellä työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaana olevan nuoren tietojen luovuttaminen etsivää nuorisotyötä tekeville edellyttää nuoren antamaa lupaa. Jos nuori päättää työnhakunsa tai keskeyttää palvelun ennen kuin lupaa on pyydetty, ei tietoja voida luovuttaa etsivälle nuorisotyölle.

Edellä mainitusta syystä työ- ja elinkeinoministeriö on kannattanut hallituksen esityksessä 1/2010 ehdotettua nuorisolain 7 c §:ää kokonaisuudessaan sekä sen 4 momenttia, joka sallisi myös TE-toimiston luovuttaa nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot etsivää nuorisotyötä varten, jos TE-toimisto arvioisi pykälässä mainittujen kriteerien perusteella nuoren tarvitsevan etsivän nuorisotyön tukea.

Lisätietoja: Monialaisen viranomaistyön ja etsivän nuorisotyön lakisääteistäminen. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:22.